

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Nasjonal og lokal sorg / Kjærlighetens nærkamp med det onde / KIFO med ny tilstandsrapport for Den norske kirke

SØNDAGSTEKSTEN

16. søndag etter pinse – Øystein I. Larsen

17. søndag etter pinse – Thomas Berbom

18. søndag etter pinse – Lise Horn

Nasjonal og kollektiv sorg er en prøvestein for fellesskapets bestandighet.

Nasjonal og lokal sorg

Alle de som mistet livet under terrorangrepene i Oslo og på Utøya 22. juli, er begravet. De 77 ofrene ble fulgt til sine respektive gravsteder av tallrike forsamlinger, og offisielle represen-

tanter har deltatt ved alle gravferdene. Et overraskende stort flertall av gravferdene ble foretatt i kirker og etter kirkens liturgi. Den nasjonale sorgen har funnet sitt utløp på

mange ulike måter. Både politiske og kirkelige ledere har vist klokskap og godt skjønn når de har gitt uttrykk for sine følelser i denne svært tilspissede tiden. Det har bidratt til at vi som nasjon og fellesskap har oppdaget nye kvaliteter hos hverandre. Denne kloke verdigheten har i all hovedsak vært lite pompøs og desto mer troverdig. Jeg er takknemlig overfor mine ledere i kirke og samfunn for at jeg uten blygsel kan kjenne meg som en del av dette sørgende fellesskapet, og for at jeg kan få legge min egen sorg inn i de uttrykk og ritualer som er blitt valgt. Nasjonal og kollektiv sorg er en prøvestein for fellesskapets bestandighet. Mye tyder på at prøven er bestått.

Når nyhetsbildet ikke lenger totaldomineres av terroren, kommer også bevisstheten om sorgens lange linjer. Disse lange linjene er i hovedsak lokale mer enn de er nasjonale. Alle landets bispedømmer har vært berørt, og ofrene kom fra svært mange ulike lokalsamfunn over hele landet. I dag erfares 22. juli på skoler, studiesteder og arbeidsplasser over hele landet. Det en noen som ikke har møtt opp etter ferien. Framfor alt erfares 22. juli rundt omkring i mange hjem. Kirkens rolle i kriseberedskapen ble satt på en prøve i dagene etter 22. juli, en prøve den ifølge de foreløpige rapportene har bestått. Kristin Moen Saxegaard skrev i forrige nummer av LK at kirken har en erfaring og en teologisk forankring som setter dens tjenere i stand til å være til stede i slike dager og netter, med en rolleforståelse som kanskje er tydeligere enn noen av de andre hjelpeprofesjonene. Slik er det fordi terroren 22. juli i all sin enestående og mangfoldige grufullhet på det individuelle plan likevel likner på andre hardt ramrende tap og hendelser. Den presten som forrettet gravferd for en livsglad og fremtidsoptimistisk AUF'er, kunne to uker tidligere ha begravet en jevnaldrende sambygding som valgte å ta sitt eget liv. Den diakonen som holdt kirken åpen for lystenning og samtale etter 22. juli, går kanskje fortsatt jevnlig på besøk til dem som mistet sitt barn i en trafikkulykke forrige sommer. Slik vil det være et mål at deler av den nasjonale sorgens enorme omsorgspotensial, omdannes til lokal og individuell omsorg. Venner og pårørende skal leve i vante omgivelser og trenger næring i vante om-

givelser. En ny hverdag skal erobres.

Noen som bærer en upåaktet sorg, kan kanskje savne den offentlige oppmerksomhet som følger med en nasjonal katastrofe. De fleste dødsfall, også av tragisk karakter, finner sted uten avisoverskrifter og offentlige markeringer. Etterlatte blir ikke lovet oppfølging av landets ledende politikere. Årsdagene vil ingen andre huske enn de aller nærmeste. Kanskje var døden mer skamfull enn ærefull. Det er i disse mindre påaktede sammenhengene at den lokale kirke virkelig skal bestå sin prøve. Det er der det diakonale fellesskapets trofasthet kan bli synlig. På den annen side er den nasjonale sorg et tveegget sverd. Ofrenes pårørende og de overlevende utsettes for et press fra media som

En ny hverdag skal erobres.

allerede i noen tilfeller har bikket over i det grenseoverskridende og upassende. Og snart kommer forskerne.

Det er all grunn til å håpe at de som vil trekke akademiske publikasjonspoeng ut av katastrofen, leser sin profesjons- og forskningsetikk grundig før de går i gang.

Lokal sorg har mange ansikter. Den er ofte langsom og starter ved et sykeleie, i god avstand fra dødsøyeblikket. I disse dager forbereder norske kommuner seg på den såkalte Samhandlingsreformens konsekvenser. En av disse konsekvensene er at flere alvorlig syke og døende vil få omsorg og smertelindring i sin egen hjemkommune. Ved at flere overføres fra sentrale sykehus og institusjoner til lokalmiljøet, blir også den lokale menighet utfordret på en ny måte. Kirkens sjelesørgere har både kompetanse og plikt til å gi åndelig og eksistensiell omsorg til alvorlig syke og døende. Et godt samarbeid mellom helsetjenestene og menigheten, kan bidra til at flere får en helhetlig og lokalt forankret omsorg. I tillegg vil det ofte gi anledning til å skape relasjoner som gjør det kommende gravferdsarbeidet bedre og mer personlig. Å samtale om døden er en ferdighet som krever en viss grad av fortrolighet med egen "endelighet". I disse dager er det utlyst et videreutdanningskurs for menighetsprester og diakoner som heter *Omsorg ved livets slutt*. Her tematiseres både omsorgsgiverens forhold til sin egen død, og en rekke spørsmål knyttet til hvordan vi kan være best til stede for pasient og pårørende når livet går mot slutten.

Døden er gåtefull og ofte opprørende, enten den rammer mange samtidig på hittil ukjente og voldsomme måter, eller den utgjør en enkelt families tragedie. Sorgen er individuell og krevende, enten den utløses av et skudd eller av kreftceller som har nådd sitt destruktive mål. Vi har vist at vi kan finne ord og omsorg til hverandre i katastrofens til-

spissede tid. Nå skal vi vise at vi kan fortsette å gjøre det, lenge og kontinuerlig, der vi bor.

**Vi har vist at vi kan
finne ord og omsorg
til hverandre ...**

SJUR ISAKSEN
sjur.isaksen@mf.no

Foto: Eyolf Berg

Kjærlighetens nærkamp med det onde

Preken i Oslo Domkirke 29. juli 2011

AV SUNNIVA GYLVER

Vi har vært igjennom en vond, vanskelig og uvirkelig uke. Vi har fått et glimt av en utrygg og voldelig virkelighet som de fleste av oss vanligvis er forskånet fra, men som altfor mange mennesker i verden kjenner på kroppen. Vi er blitt minnet på hva som kan bo i og hentes fram i oss mennesker – av hat og grusomhet, men også av mot og kjærlighet.

Jeg tror ikke det er en mening med alt som skjer. Dette var meningsløst for de fleste andre enn ugjerningsmannen selv. Ikke minst som kirke skal vi være forsiktige med å gi kjappe og enkle svar – noen ganger har vi lett for å gjøre det. Men det er forskjell på å si at det er en mening MED alt – og at det går an å skape mening i alt, ved Gud og menneskers hjelp.

Etter hvert har vi nå fått navn og ansikt på de drepte. Vi har fått høre og lese hva de har betydning for menneskene rundt seg – som sønner og døtre, mødre og fedre, kjærester, søsken, venner og kolleger. Mennesker over hele landet er direkte berørt. Mange små og store steder har overlevende – ungdommer som bærer på traumatiske opplevelser; helt forskjellige fra de fleste andres erfaringer. De trenger gode fellesskap som kan romme, lytte, støtte, gi håp, gå ved siden av – i lang, lang tid framover.

Så er det alle oss andre, som er berørt fordi vi er en del av det norske samfunnet og det

norske "vi" – kanskje har vi selv ungdommer i huset; kanskje har vi selv opplevd vold og utrygghet hjemme; kanskje har vi selv nettopp lidd et stort tap eller har flyktet fra et land i krig; kan hende er vi muslimer eller har muslimske venner som var livredde før det ble bekreftet at det var en etnisk norsk enkeltperson som sto bak ugjerningene. Uansett trenger vi alle å sørge eller bearbeide på vår måte. Få ha de følelsene og de tankene vi har, og få dele dem med noen. Gud har rom for det – har vi det?

Alle trenger vi å være ekstra oppmerksomme på menneskene rundt oss og øve oss i å være gode medmennesker. Det handler om mer enn blomster og lys – om å ta en telefon, vaske et gulv for noen, passe et barn, spørre den andre om å fortelle en gang til. Alle trenger vi også å tenke gjennom hvordan vi kan engasjere oss i nabolag, i politikk, i frivillig arbeid, i debatt på nettet – og slik være med og styrke fellesskapet.

Som kronprinsen sa på Rådhusplassen: Vi kan ikke gjøre det som skjedde, ugjort. Men vi kan velge hva det skal gjøre med oss. Det er et viktig valg som vi må ta på nytt og på nytt i tiden som kommer. Vi står hele tiden overfor viktige valg, men vi tenker ofte ikke over det. I sommer har jeg tenkt mye på noe rektor Humlesnurr sa til Harry Potter. Harry kjenner

på og frykter sitt eget indre mørke; han er redd for at han er mer ond enn god. Og han kan ikke glemme at Valghatten, som plasserer de nye elevene på trollmannsskolen i det skolehuset de passer best, hadde foreslått at han kunne komme i Smygard: Huset for de dyktige, men kalde, egoistiske, slue, som gjerne bruker svart magi. Humlesnurr sier at det avgjørende ikke er Valghattens forslag, men Harrys valg. – Det er de valg du gjør, som forteller hvem du er.

Alle mennesker bærer på både godt og ondt. Vi er skapt i Guds bilde, med evnen til å elske, men også med lysten til det onde i oss. For de fleste av oss handler det ikke om ”lysten til grusomhet”, men grådighet, likegyldighet, egoisme, som er med på å opprettholde det ondes makt i verden. Salmedikteren Svein Ellingsen (som selv har mistet barn) har et salmevers som jeg ber når livet er som tyngst: ”Selv om ubesvarte hvorfor stadig dirrer i vårt hjerte, ber vi: Herre, gi oss tro. Tro på deg som kjemper med oss, fylt av kjærlighet i nærkamp med det ondes makt i verden.” (S97 75,3)

Gud er kjærlighet – en kjærlighet som er sterkere enn døden og ondskapen, selv om det ikke alltid virker sånn. Siste ord er sagt – og det er ikke dødens og ondskapens ord, men Guds, livets, kjærlighetens ord. Siste ord er allerede sagt, men her i vår verden og våre liv gjør vi

hver dag små og store valg som forteller hvem vi er.

Det er ikke helt sant. For Gud forteller oss noe om hvem vi er, uavhengig av våre valg: At vi er skapt og elsket av Gud og kan få være Guds barn, at den korsfestede og oppstandne døde og oppsto for oss alle. Likevel må vi, hver dag, gjøre våre valg, som forteller andre mennesker – og oss selv – hvem vi er.

“Kle dere i kjærlighet, som er det bånd som binder sammen og fullender,” skriver Paulus til vennene sine i Kolossæ (Kol 3,14). Det er et valg. Vi kan velge å kle oss i kjærlighet. Kjærlighet som Gud er og gir oss, og ber oss dele med andre. Kjærlighet – som i praktisk omsorg og hjelp, lyttende ører, forbønn, tydelig inkluderende nærvær i debatter på nett eller på jobben, politisk engasjement, blikk for dem som faller utenfor.

Vi kan ikke og trenger ikke klare det helt av oss selv. Gud er her med oss – i alt det vonde og alt det gode. Gud har selv kjent angsten og lidelsen på sin egen kropp og sørger med oss, kjemper med oss, lytter til oss. Gud er det skjulte nærvær på dager som disse, fylt av fravær – og vi kan velge å være nærværende for hverandre. I dag – og i lang tid framover.

“Nå er livet gjemt hos Gud, vi overgir alt til ham. Håpet er tent i tyngste sorg. Ingen er glemte av Gud.” (NoS 866,1)

KIFO med ny tilstandsrapport for Den norske kirke

Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) utarbeider hvert år en tilstandsrapport for Den norske kirke. I august forelå årets utgave. Ved siden av å gi en generell oversikt, har hver rapport et hovedtema, som i år er oppslutning om kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse.

I et sammendrag av innholdet, som KIFO har sendt ut, heter det:

Begravelse er det enkeltområdet hvor flest nordmenn kommer i kontakt med Den norske kirke i løpet av året. Ifølge beregninger deltar gjennomsnittlig 70 personer i et begravelsesfølge. Det innebærer at 2,7 millioner mennesker i løpet av året har deltatt i en kirkelig begravelse. Selv om noen har gått i flere begravelse kan vi anta at minst en tredel av befolkningen berøres direkte av denne typen hendelser.

Ifølge undersøkelsen Gender & Generations mener nordmenn flest at en religiøs seremoni er viktig i forbindelse med en begravelse. Ca. 80 prosent av Den norske kirkes medlemmer svarer at dette er viktig. Det samme gjelder ca. 75 prosent av unge under 30 år. Til sammenlikning mener 60 prosent av Den norske kirkes medlemmer at en religiøs seremoni er viktig ved giftermål og 64 prosent mener dette er viktig i forbindelse med en fødsel.

I henhold til en stor brukerundersøkelse for offentlig etater, gjennomført av Direktoratet

for forvaltning og IKT (Difi), kommer Den norske kirkes tjenester meget godt ut. De aller fleste brukerne svarer eksempelvis "svært fornøyd" på spørsmålet om de "opplever å bli møtt på sine behov når det oppstår en situasjon utenom det vanlige". Siden begravelse utgjør en stor andel av den årlige kontaktflaten mellom Den norske kirke og befolkningen, er det grunn til å anta at svarene i stor grad avspeiler hvordan folk opplever å bli møtt i forbindelse med nettopp denne typen hendelser.

Konfirmasjonen er også et av de sentrale punktene hvor kirken kommer i kontakt med mange. I 2010 ble ca. 42 000 ungdommer konfirmert kirkelig. Tallet på kirkelige konfirmanter har vært ganske stabilt de siste 5

årene. Ca. 850 000 mennesker deltok i 2010 ved konfirmasjonsgudstjenester, noe som tilsvarer 20 personer per konfirmand.

Tilstandsrapport for Den norske kirke 2011 er utarbeidet av Pål Ketil Botvar og Sivert Skålvoll Urstad. Rapporten tar for seg tall fra menighetens årsstatistikk, publisert av Statistisk sentralbyrå. Publikasjonen er supplert med data fra andre kilder, for eksempel UNECEs Gender and Generations Survey 2007-2008, samt Difis innbyggerundersøkelse 2010.

Rapporten kan lastes ned elektronisk fra <http://www.kifo.no/doc//KIFOnotat/Tilstandsrapport%202011%2015082011.pdf>

SØNDAGSTEKSTEN

Øystein I. Larsen, Thomas Berbom og Lise Horn

16. søndag etter pinse

2. oktober 2011

Prekentekest: Matt 6,24–34

Lesetekster: 1 Kong 17,8–16; Gal 5,25–6,5

Betraktning

Bier eller sommerfugler?

På samme blomsterenga, i all sin forskjellighet

Noen samler – noen svermer

Lyden av målrettede motorer, fra blomst til blomst. Påfallende uniformerte.

Livets samlere, effektive og ansvarlige: Inn til kuben. Sett utbyttet på konto. Tenk på høsten. Vinteren er lang. Det er mange munnar å mette.

Husk: Solskinn er arbeidstid.

Synet av flagrende skjønnheter. Fold vingene ut. Spre glede. Fly frihetens flyruiter. Naturens mobile kunstutstillinger. Nyt sommeren mens den er der.

Glem ikke at solskinn er nytetid.

Når så du sist en bie med føttene i fanget..?

Aner jeg et mønster blant menneskene:

- I kirkene samles de som samler for evighet. Lett grå og uniformerte summer de i takt. Lær oss å telle våre dager, så vi kan... Arbeid før natten kommer. Og bedehusene fulgte opp med: Hva ble der lite tap på tiden, tenkte vi på dødens skål ...
- Og utenfor flagrer de som ikke tar livets alvor på skikkelig alvor. De som nyter livet i fulle drag. Opptatt av skjønnhet og livsglede. La oss leve mens vi lever.

Men

Hvor bor det mest bekymringer?

Hvem kan vel med all sin livsglede og skjønnhet legge en alen til sin livslengde?

Hvem kan vel ikke med alle sine bekymringer korte livet med en alen?

Teksten

Dagen tekststykket fra Bergprekenen henger godt sammen med det foregående: Advarselen mot å leve med jordens skatter i sentrum av oppmerksomheten, 6,19ff, og videre tilbake til Fader Vår, en klar forbindelse til den fjerde bønn: Gi oss i dag vårt daglige brød, 6,11. Denne forbindelsen er så tydelig at flere eksegeter har latt seg (for-?)lede til å lete fram tilsvarende utlegninger til de andre bønnene i Fader Vår i disse tekststykkene etter Herrens bønn. Til vår tekst er i alle fall forbindelsen klar. Når vi ber vår himmelske far om det vi trenger også for dette livet, gir vi nettopp Gud den sentrale plassen han har, som kilden til alle livets behov. Det samsvarer med tråden i dagens tekststykket.

V 25. *merimnaå* – bekymre seg for, kan ha positiv valør, ha omsorg for, Fil 2,20, men vanligere er en negativ klang av engstelse. Jesus advarer ikke bare mot skjev opptatthet av kroppens behov, Han peker også aktivt på de eksemplene vi har omkring oss, som skulle motsi slike bekymringer, og holder opp sitt dobbelte Se! Først bekymringen for mat: Se på fuglene, sørger ikke Gud for dem? V 26. Altså er det unødige bekymringer, v 27. Det samme med klærne: Se på blomstene og det som vokser, v 28–30. Bildet glir fra de vakre markblomstene til gresset som en også brukte til å fyre i ovnen med. Men begge deler stammer jo fra marken (jfr. Sal 103,15-16). De har ikke gjort

seg sjøl; vi kan se at Gud følger opp det han har skapt.. Bekymringene for livsnødvendighetene er egentlig uttrykk for en liten tro, mistillit til Gud. Så er vi ikke annerledes enn hedningene (ta *ethnæ* – de som står utenfor trosfellesskapet, som ikke regner med eller kjenner vår himmelske Far).

En alen er i utgangspunktet et lengdemål, avstanden fra albuen til langfingerspissen, (ca 45 cm). I denne sammenstillingen blir *hælikia* – likevel ikke kroppslengde (jfr. Sakkeus som var liten av *hælikia*, Luk 19,3), men livslengde (år/modenhet, Ef 4,13).

Denne argumentasjonen hviler til sist på at det er den samme Gud som står bak og over alt det skapte. Derfor kan vi regne med at han handler på samme måte hele veien. Argumentasjonsmodellen går både på å slutte fra det større (Vi har fått livet) til det mindre (å skulle sørge for dette livet), men også motsatte veien: Når Gud sørger for det som er mindre (fugler og planter), vil han jo sørge for det som er mer verdt (menneskene).

Oppsummeringen kommer i v 31–32 og går ut i det pregnante v 33: Søk Guds rike og hans(!) rettferdighet. Der finner vi en annerledes rettferdighet, som skjenkes ovenfra, jfr. Saligprisningene, 5,3ff. Så settes det hele på spissen med det (umulige) ordet *først*. Slik plasseres også vår tekst inn i Bergprekenens inpraktikable etos som kommer i en stadig spenning med hverdagens krav, å hogge fristelsens hånd av og vende det andre kinnet til, 5,30.39.

Så rundes avsnittet av (v 34) med den litt snusfornuftige folkevisdom som henter hverdagen inn igjen. En hverdag som likevel har sin plage og gir bekymringene litt rett. Lukas har ikke dette påhengen med, Luk 12,31.

I Jesu tale mot den jordvendte bekymring ber han oss løfte blikket og se naturen omkring oss. Og ber oss så løfte blikket enda høyere, til vår himmelske Far. Så utfordres vi til alltid (!) å starte der: Først.

Preken

Disse linjene skrives i tiden etter 22.7 og terroren i Oslo. Denne grufulle og hjerteskjærende begivenheten er dessverre ikke noen unik foreteelse i vår verden. Den forblindete ondskapsen og himmelropende meningsløsheten utfordrer vårt gudsbilde til stadighet

gjennom historien. Men denne gang er det her hos oss, av og blant våre egne.

Skrikene fra Utøya vaksinerer oss mot å tale lettvtint og friksjonsløst om Guds omsorg.

Øg bildene av de hjerteskjærende lidelser fra tørke og fortvilelse på Afrikas horn setter alt inn i den store, paradoksale sammenheng.

”Den troendes trygghet er et paradoks. En selvmotsigelse. Et tveetydighetens og dobbelt- hetens begrep, hvor på den ene side den troende får finne seg i å leve i like stor utrygghet som alle andre skapninger på denne jord. Og hvor det samtidig finnes en underlig skjør tråd som forbinder den troende med sin Skaper – han som sitter med oversikt og endelig avgjørelse, og som skal taue det hele i havn en gang. – For vi har en hang til å skape en egen livsforståelse, en egen livsoppfatning hvor vi hopper over enkelte ubehagelige fakta som ikke stemmer med det bildet vi ønsker å ha av godt og vondt, lykke og ulykke, trygghet og utrygghet i dette underlige livet som er vårt.” Johan Arnt Wenaas: Den romslige kirke. Oslo 1986. s 33f.

Jesu tale mot den vantro bekymring og for den gudsforankrete bekymringsløshet må ikke forveksles med en hippiegrunnlov, en slentrende og endimensjonal livsinnstilling som gir ansvar og planlegging på båten. Vår motvekt mot bekymringene er forankret i Den himmelske Fars omsorg – og oppdrag. Derfor heter det også at den som ikke arbeider, skal heller ikke spise, 2 Tess 3,10. Vi er ikke utmeldt av kjærlighetens fellesskap med alle hans skapninger. Fortsatt har vi vår plass i å pløye og spinne. Men vi skal også få nyte den avlastning som ligger i ”en underlig skjør tråd som forbinder den troende med sin Skaper.” Derfor handler det ikke om å være trygg *for fare*, men å være trygg *i fare*.

I den lille innledende karikatur til disse betraktningene tar vi med oss både å nyte og å yte. Men begge deler skjer med samme trosspektiv: Dere har en Far i himmelen som vet at dere trenger alt dette. Kanskje kan vi henge en preken på illustrasjoner med både Bier og Sommerfugler. Det er behov for konkrete bilder og tankeknagger langt ut over familiegudstjenestens rammer. I dag taler Jesus til støtte for sommerfuglene, men hvor var det blitt av blomstenes preken, uten biene... Har

ikke både bier og sommerfugler samme Gud i himmelen?

Noen av de kryssende linjer samles i dette umulige ordet *først*.

På min skoledags timeplan sto det: Nulte time. En umulig hybrid som avslører hvor uhåndterlig *først* er ute i hverdagens realiteter. Hvis noe er *først*, er det ikke plass til noe foran. Alt annet er en tilsnikelse, juks med realitetene. Skal vi søke Guds rike *først*, må vi vel gå i kloster, beskyttet for alle hverdagslivets trivielle avveininger? – Men så var dette med alt det andre i tillegg, i tilgift, som det het i sin tid – tilleggsgave. Dette *først* er en trosprøve som er godt illustrert i dagens GT-tekst: Gå hjem og gjør som du har sagt! Men bak *først* et lite brød av melet ... til meg ... Siden 1 Kong 17,13.

Prekensisser

Sommerfuglenes Gud: Vær ikke bekymret for livet

Bienes Gud: Bryr du deg ikke om at min søster lar meg gjøre alt arbeide alene

Alles Gud: Søk først Guds rike, så...

Jesus sier: Se! (Du velger hva du vil gi oppmerksomhet)

Se omkring deg – Se opp (på Faderen) – (Der ser du) Han som ser deg

Gudstjenesten

Ikke glem selve minneverset i dag: NOS 877: Søk først Guds rike.

Nos 303/304 hører også med: Sørg du for meg Fader kjær, og kanskje 281: Takk gode Gud, som bærer noe av stemningen i seg fra dagens tekst. 808 med sitt: Kast all bekymring bort.

ØYSTEIN I. LARSEN
Biskop em.

17. søndag etter pinse

9. oktober 2011

Hos 6,1–3

2 Tim 1,9–12a

Prekmentekst: Joh 11,17–27,37–44

*"Du drog meg opp av fordervelsens grav,
og satte mine føtter på fjell"*
Salme

Det er en varm sommerdag på hytta. Jeg sitter og jobber med denne teksten. Høstens påskedag er overskriften som svirrer i hodet. Jeg leser og tenker. Leser igjen. Tenker mer, uten å skrive. Sakte blir teksten levende. Lasarus blir levende, levende for meg også. Dagene går. Døden – oppstandelsen – livet.

I løpet av denne tenketiden krysser dagene 22. juli 2011. Tragedien på Utøya og terrorbomben i regjeringskvartalet setter teksten i nytt perspektiv. Jeg må se teksten i nytt lys. Lese igjen. Tenke – lenge. Og egentlig er jeg ikke klar for å skrive noen ting. Høstens påskedag har fått et helt nytt perspektiv.

Dødens makt

For hovedtemaet denne søndagen er nettopp Jesu nærkamp med dødens krefter. Gjennom hele kapittel 11 forteller Johannes om Lasarus død og oppvekelse og reaksjonene på denne hendelsen. Evangelisten lar oss nok en gang bli kjent med søstrene Marta og Maria. Marta, den aktive som kommer Jesus i møte, mens "Maria ble sittende hjemme" (v 20). Vi trekkes raskt inn i historien (v 17) og kjenner fort hvor håpløs svart situasjonen var. Lasarus var død og hadde ligget i gravhulen i fire dager allerede. Alt håp syntes å være ute. Ikke rart at Martas ord har en brodd av bebreidelse i møte med Jesus: "Herre, hadde bare du vært her!" (v 21).

Johannes forteller oss historien om Lasarus, en av Jesu gode venner, og Martas og Marias bror. De hadde bedt Jesus komme så fort som mulig, for deres bror var blitt syk. Nå ønsket de at Jesus skulle helbrede. Men Jesus kom for sent! Lasarus møtte dødens makt, ble båret inn i gravhulen til både sorg og klage. Hvorfor hjalp han ikke? Hvorfor lot han Lasarus dø? Hvorfor kom han ikke før? Kanskje var han et annet sted, hos noen andre. Kanskje ga han livshjelp og trøst i et annet hus? Det for-

teller ikke evangeliet noe om.

Gåtefull tale

Men Jesus tar til orde og forkynner at Lasurus igjen skal stå opp, at han skal leve igjen.

Kanskje Marta og Maria så på hverandre igjen og irriterte seg over at Jesus nok en gang talte i gåter. I møte med sorgen og døden trengte de annet enn gåtefull tale. De trengte hjelp, trøst, omsorg og nærhet. I sin jødiske tradisjon tenkte de at Jesus nok taler om at de døde en gang skal stå opp til evig liv i den kommende verden. Men Jesus selv tenkte annerledes. Han var til stede der og da.

Jesu ord kaller liv frem av det døde igjen. Gravsteinen blir rullet bort, og Jesu befaler Lasarus å komme ut. Skrekkslagne står de rundt graven og ser Lasarus vandre ut, med likkleidet rundt kroppen.

Når Johannes beretter, vet vi at denne fortellingen først og fremst må sees på som et tegn. Johannes er alene om å fortelle dette, det siste tegnet i evangeliet – det tegnet som setter Jesu egen død og oppstandelse i perspektiv – det tegnet som forteller at også vi kan ha håpet om oppstandelse og evig liv. Jesus kamp med dødens krefter viser oss igjen at kjærlighetens makt til alle tider heretter skal og vil være sterkere enn dødens.

"Jeg er oppstandelsen og livet," sier Jesus (v 25) og legger til: *"Hver den som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø."* (v 26) Det evige liv begynner ikke der fremme en gang i en fjern fremtid i dødens landskap. Det evige livet starter her og nå, hos oss, i hans kjærlighet. Marta skjønner ikke dette. Samtalen mellom Jesus og henne viser oss det. To ganger må Jesus forsøke å forklare, men de to snakker forbi hverandre: *"Ja, Herre, jeg tror at du er Messias, Guds sønn, han som skal komme til verden,"* bekjenner hun (v 27), uten å fatte at Guds rikes virkelighet er tilstede. Kanskje hadde hun ikke hørt Mesterens tidligere ord: *"Den tid kommer, ja den er nå, da de døde skal høre Guds sønns røst, og de som hører, skal leve."* (Joh 5,25) – eller kanskje hun hadde glemte disse ordene. Livets Gud skaper stadig, opprettholder og er til stede. Han puster liv i alle ting. Kaos ble til kosmos; mørke ble til lys. Og skapelsen fortsetter, stadig, her og nå. Den skapelsen vi er en del av, er starten på det evige liv.

Dødskreftene

Men vi vet i sannhet også at døden er til stede som en realitet i vår verden. Sommeren har vist oss grufulle eksempler på at både død, hat og ondskap lever i vår midte. Vi vet at døden er reel. Et hjerte som slutter å slå, ulykker som rammer, terrorhandling, katastrofer, unge mennesker som på gruffullt vis rives bort. Dødskreftene er til stede i våre liv. Men dødskreftene lurer også i det vi sier til hverandre, det vi mener, det vi tror. Dødskreftene kan sees på forsidene av tabloidene, som mobbing på skoler og arbeidsplass, i hjemmene når bønn om kjærlighet knebles av hat og mistenksomhet, når vi rike stadig mesker oss mens fattigdom og sult sprer seg. Og midt i mellom livskrefter og dødskrefter lever vi.

Hvorfor kom du ikke før?

Hvorfor kom du ikke før? Også jeg sliter med slike tanker. Også jeg roper klagen til Jesus. Hvorfor var du ikke her? Hvorfor kom du ikke før? Derfor er det godt at Marta gir stemme til alle oss, alle dem, som roper vår anklage til mesteren selv. Hvorfor? Hvorfor var du ikke her når dine barn sultet? – når de minste trengte et fang å sitte på? – da våre unge døde på grusomt vis? Vi vet at Jesus gråt. I Jesu tårer er også våre sorger gjemt. Vi vet at Jesus ble opprørt. I hans protest kan vi legge vårt sinne. I hans fang kan vi finne hvile.

Livshjelp

Jesu gir Lasarus livshjelp! Også vi trenger det, vi som lever med sorg og død tett på kroppen. Også vi trenger livshjelp – vi som har mistet, vi som sørger. Men på samme tid: beretningen om Lasarus er ikke beskrivende for en endelig løsning, men den viser oss Guds plan om den endelige løsningen. For hovedsaken er ikke det som skjedde i Betania der Lasarus fikk livet i gave, men historien peker mot Jesu egen oppstandelse. Høstens påskedag erstatter aldri Påskedag. Lasarus fikk beholde livet litt lenger. Døden ble satt på vent, utsatt.

Jeg skulle gjerne ha møtt Lasarus. Stilt ham noen spørsmål. Hvordan var døden? Hvordan var den andre siden? Og kanskje også: Hvordan er det nye livet du vendte tilbake til? Det var ingen som stilte disse spørsmålene. Jo, noen må nok ha stilt dem, men evangelisten er

taus om dette. Men hva skjedde videre med Lasarus? Kanskje vi kan få lov til å la fantasien løpe.

Kanskje kan vi få tro at Lasarus ville ha lagt en blomst i blomsterhavet foran Oslo domkirke denne sommeren. At han ville ha bekranset livskraftene og håpet. At også han ville ha holdt sin blomst høyt mot himmelen for å bevise for alle at *"størst av alt er kjærligheten"*.

THOMAS BERBOM
Sokneprest i Jar menighet

18. søndag etter pinse

16. oktober 2011

Prekentekest: Mark 2,18–28

Lesetekster: Jes 1,12–17; Rom 14,1–8

Til dagen

18. søndag etter pinse aktualiserer den kristne frihet som en del av livet med Kristus. Tekstene tar oss med inn i spørsmål knyttet til fasten og til overholdelse av helligdagen. I evangelieteksten konkluderer Jesus med en frihet som var helt ny for tilhørerne han, en grense-sprengende frihet i forhold til regler og påbud. En frihet som vi i dag tar som en selvfølge, men som vi kanskje ikke helt vet hvordan vi skal håndtere?

Til teksten

Evangelieteksten som er hentet fra Markus-evangeliet har en parallelltekst i Matt 9,14–17 og 12,1–8. Teksten fra Mark 2,18–28 kan deles inn i tre deler: vers 18–20: Spørsmål og svar om faste, vers 21–22: Bilder og vers 23–28: Om sabbaten.

Vi får ikke vite hvem disse er, som spør Jesus om fasten, men i parallellteksten i Matt 9,14 får vi vite at det var Johannes' disipler som kom og spurte. De spør hvorfor ikke Jesu disipler faster når både fariseerne og de selv gjør det. Jesus svarer med et bilde: Bryllupsgjestene kan ikke faste så lenge de har brudgommen hos seg. Bildet om brudgommen hadde Johannes selv brukt for sine disipler når han snakket om Jesus (Joh 3,29). Jesus forkaster ikke fasten, men han tar et oppgjør med fastetvang og tar til orde for faste når tid og sted passer.

Videre holder han fram to bilder som er velkjente fra hverdagen. Selvsagt kan man ikke ha en lapp av ukrympet tøy på et gammelt plagg. Og selvsagt kan man ikke ha ny vin i gamle skinnsekker. I begge tilfeller vil både det nye og det gamle som man på ulike måter kobler sammen, bli ødelagt. Jesus forklarte imidlertid ikke selv hva han mente med bildene.

Det neste avsnittet, som handler om sabbaten, følger direkte i teksten i Markus-evangeliet, men i Matteus-evangeliet kommer denne fortellingen tre kapitler senere. Det går tydelig fram av teksten at vi forflytter oss i både tid og sted fra vers 22 til vers 23. Den dagen dette skjedde, var det sabbat, jødenes helligdag

som var regulert av strenge påbud og forbud. Kornet sto i åkeren og var modent, og da Jesu disipler begynte å plukke aks, reagerte fariseerne umiddelbart med å spørre Jesus om hvorfor han tillot disiplene å gjøre det. Det kan tyde på at de fulgte etter Jesus, kanskje for å finne noe å anklage ham for, for ellers ville de kanskje ikke vært i en kornåker på sabbaten. Jesus svarer på det kritiske spørsmålet ved å vise til David som spiste av skuebrødene da han var i nød (1Sam 21,1ff). Skuebrødene lå i templet og ble byttet ut hver sabbat, og skulle så spises av prestene, og bare dem. Men David fikk altså skuebrødene av en av prestene og spiste dem. Dette forteller Jesus for å vise hva som var grunntanken bak sabbaten: Den er til for menneskenes skyld, ikke motsatt. Og i dette hører vi en underliggende kritikk av hvordan Israels religiøse ledere over lang, lang tid har lagt til flere og flere regler for overholdelse av sabbaten.

Til prekenen

Kristus er frihet for dem som tilhører ham – fri i forhold til loven, og fri til livet. Tekstene i dag handler om hvordan vi forholder oss til friheten. Evangelieteksten peker spesielt på fasten og helligdagen. Teksten fra Jes 1 rommer en krass kritikk av gudsdyrkelsen slik den foregikk på profetens tid. Det var en tom gudsdyrkelse. Det viktigste var blitt å følge reglene; den helhjertede gudsdyrkelsen var underordnet. Men Han som ble dyrket, så inn i hjertene; Han så hvordan det var fatt, og sendte profeten for å tale dom. Gud lengter etter sann gudsdyrkelse: "Hold opp med å gjøre det som er ondt, lær å gjøre det gode!" I brevet til menigheten i Roma formaler Paulus til sammenheng i menigheten, til tross for ulike religiøse praksis. De unge menighetene på Paulus sin tid, særlig i Roma, hadde medlemmer fra ulike kulturer og ulike religioner. I forhold til faste er det noen som tillater seg å spise alt, mens andre kun spiser grønnsaker. Noen holder én bestemt dag for å være viktigere enn andre, mens andre holder alle dager for like. Paulus holder fram friheten vi har i slike spørsmål, og sier at vi skal respektere hverandres valg og leve sammen i menigheten. For hva vi enn velger, og hvordan vi enn velger, så velger vi det for livet med Herren.

Vi blir minnet om friheten denne dagen, en frihet under ansvar – en frihet som vi har i Kristus, en frihet for dem som har valgt bort livet under loven til fordel for livet med Ham. For den friheten Jesus peker på, avhenger av fellesskapet med ham. Den friheten som evangeliet gir, den har bare de som er sammen med brudgommen. Vi er ikke lenger under loven, men under nåden.

Men denne friheten gjør jo alt så vanskelig! Var det ikke bedre om vi hadde noen faste regler å forholde oss til? Vi vurderer jo så ulikt hva friheten tillater. Og det er jo nettopp det som har vært utfordringen for kirken og de kristne fellesskapene. Gjentatte ganger har friheten blitt så besværlig at den blitt regulert og styrt. Det har vært aktuelt i spørsmål om fasten, i forhold til helligdagen og i forhold til andre spørsmål som har med det kristne livet å gjøre. Selv har jeg opplevd dette i praksis, særlig når det gjelder hvordan med forholder seg til søndagen som helligdag. Det var stort sett klart og tydelig hva som var tillatt å gjøre på en søndag, og i dag prøver jeg å finne ut av hvordan jeg vil forvalte helligdagen. Vi har sikkert alle ulike oppfatninger om hva som er greit å foreta seg en søndag, og hva som ikke er det. Men slik jeg oppfatter det, er ikke poenget å bli enige. Da faller vi inn i en regelstyrt oppfatning av helligdagen, og det er nettopp det vi ikke skal. Det samme gjelder fasten. I min oppvekt kan jeg aldri huske at faste var noe tema, verken i hjemmet eller i menigheten. Det hadde falt helt bort, mens i dag er det en sterkere oppfatning at fasten bør markeres på en eller annen måte – uten at det skal bli fastlagt hvordan.

"Ingen setter en lapp av ukrympet tøy på et gammelt klesplagg." "Og ingen fyller ny vin i gamle skinnsekker." Nei, det ukrympede tøyet må finne sin egen form, uten fare for å ødelegge det gamle eller med fare for å bli hindret i sin utvikling. Og den nye vinen skal få modnes i de rette omgivelsene – i nye skinnsekker som former seg ettersom vinen modnes. De gamle vinsekkene derimot kan ikke brukes til ny vin. De vil gå i stykker. La hvert enkelt individ og fenomen i fellesskapene våre få utvikle seg, uten å bli regulert av gamle former, men heller bli veiledet inn i nye vinsekker. La kristne brødre og søstre få leve i sin

frihet, så tøyestykket finner sin form gjennom vask etter vask, i tillit til Ham som foretar vasken.

Den kristne friheten kan gjøre det vanskelig å leve sammen i det kristne fellesskapet. Vi vil måtte leve med å se andre velge annerledes enn det vi tror er rett, i en rekke spørsmål. Noen tillater seg en del, andre lite. Noen velger å vektlegge det ene, andre noe annet. Som prester og forkynnere ser jeg det som vår oppgave å peke på hva livet med Kristus er, og hvordan den enkelte kan få dette livet. Men det er ikke vår oppgave å detaljstyre hvordan dette livet skal leves. Vi kan ikke pålegge noen noe, men vi kan og skal peke på hva Bibelen på mange ulike steder holder fram som god kristen livsførsel. Og i samme åndedrag må vi gi friheten videre, den friheten som innebærer å ta ansvar for seg selv og sin familie. Til forskjell fra da det var opplest og vedtatt hvordan kristne skulle forholde seg i de fleste spørsmål, skal vi holde fram den kristne friheten, en frihet som tillater variasjoner innenfor livet med Kristus.

Salmeforslag

Som hovedsalme denne søndagen velger jeg "Syng for Herren hele verden!" nr. 570 NoS. Denne gamle teksten fra 1650 løfter oss høyt opp og setter vakre ord på det jeg forbinder med en sann gudstjeneste.

Som inngangssalme kan man velge "Du kalte oss til kirken" nr. 593 NoS. Den passer spesielt godt i gudstjenester med dåp fordi den skaper en umiddelbar kontakt mellom prest og menighet (dersom presten er forsanger), og ofte hiver dåpsfølgene seg med i salmesangen med denne som utgangspunkt.

Dåpssalme "Vi samles til dåp i din kirke på jord" nr. 620 NoS.

Salme etter preken "Ren og rettferdig" nr. 449 NoS

Salme før nattverd "Her er vi Herre" nr. 579 NoS

Salme til avslutning "Rop det ut med hjertets jubel" nr. 525 NoS.

LISE HORN
Kapellan i Stokke

Leo Maasburg

MOR TERESA DE GODE HISTORIENE

Oversatt av Eyolf Berg

I forbindelse med 100-årsdagen for Mor Teresas fødsel har forfatteren samlet de utrolige og kostelige historiene, de små og store undrene som han fikk oppleve sammen med vår tids mest omtalte og aktede nonne, hun som ble kalt "de fattiges engel".

Historiene forteller om en grenseløs tillit til Guds kjærlighet, om en tro som kan flytte fjell og om et håp som aldri dør.

Kr 349,-

Sverre Stoltenberg

NÅR FELLESSKAPET BELASTES

Om medarbeiderkonflikter
i menighet og forsamling

”Konflikter er en naturlig og nødvendig del av arbeidslivet. Slik er det i samfunnet og slik er det også i kirken. Det viktige spørsmål er hvordan man møter dem og håndterer dem.

Sverre Stoltenberg har gitt oss en meget verdifull og nyttig bok om dette. Han har lang og bred erfaring som leder og veileder i kirkelig sammenheng. Boken holder et høyt faglig nivå og bør bli grunnbok i kirkelig utdanning og for alle som har lederansvar i menighetene.”

*Frank Grimstad,
adm. direktør i KA*

Kr 229,-

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Kristin Moen Saxegaard.
Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og sendes på e-post til ovenstående adresse.

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669
Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post).

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
 2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1000,- +mva
 3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2000,- +mva
 4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2000,- +mva
 5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2500,- +mva
 6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3000,- +mva
 7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1500,- +mva

ISSN 0332-5431

